

Verslo kūrimą ir plėtrą Lietuvos regionuose skatinančių priemonių analizė

Agnė Šneiderienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Jaunystės g. 1, LT-91274 Klaipėda, Lietuva; El. paštas: a.sneideriene@kvk.lt

The article has been reviewed.

Received on 12 November 2018, accepted on 31 December 2018

Anotacija

Straipsnyje siekiama nustatyti, kokiomis priemonėmis skatinamas verslo kūrimas ir plėtra Lietuvos regionuose, nagrinėjama verslo kūrimo ir plėtros įtaka regiono ekonominiam augimui, analizuojamos verslo kūrimo tendencijos. Analizė atliekama dviem lygmenimis: pirmiausia apibūdinami Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionai; vėliau, analizuojamos verslo kūrimo ir plėtros tendencijos, atliekama verslo kūrimą ir plėtrą skatinančių priemonių analizė Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančių apskričių atveju.

Pagrindiniai žodžiai: verslumas, parama verslui, regionas, regiono ekonominis augimas

Įvadas

Mokslinė problema ir jos ištirtumo laipsnis. Šiais laikais, sparčiai keičiantis ekonomikai, silpnėjant valstybių sienoms, regionams susiliejančiam sudarant stambesnius junginius, regiono ekonominio augimo užtikrinimas tampa labai svarbus. Akcentuotina ir verslo kūrimo, plėtros būtinybė regionuose, kuriuose žmogiškieji ištekliai ir sukauptos žinios gali būti panaudojami bendrai gerovei kurti. Be to, žmogiškasis kapitalas (kaip vienas iš veiksnių, pritraukiančių investicijas, skatinančių verslo kūrimą ir plėtrą) tampa galingu įrankiu, kuris padeda regionams nustatyti jų privalumus ir trūkumus, juos įvertinti (Atkočiūnienė ir kt., 2010; Yeo, 2010; Batabyal, Nijkamp, 2013; D'Agostino, Scarlato, 2013).

Porter (1990) teigia, kad regiono augimo ir konkurencingumo rezultatai priklauso nuo sugebėjimo įsisavinti naujoves ir yra pagrindinis regionų plėtros ar augimo skirtumų šaltinis. Churski ir Dominiak (2014) pažymi, kad inovacijos gali paveikti žmogiškojo ir socialinio kapitalo kokybę, taip pat ir regiono ekonominį augimą, ypač jeigu inovacijos yra sukauptos ekonomiškai augančiuose regionuose.

D'Agostino ir Scarlato (2013) pabrėžia, kad inovatyvi verslininkų veikla taip pat prisideda prie regiono ekonominio augimo. Gries ir Naude (2009) akcentuoja, kad verslumas yra svarbi regionų ekonomikos augimo ir vystymosi prielaida.

Akcentuotina, kad verslo kūrimas ir plėtra regionuose priklauso ne tik nuo pačių verslininkų idėjų įgyvendinimo, žmogiškųjų išteklių kokybės, technologijų ir inovacijų taikymo regionuose, bet taip pat ir nuo bendradarbiavimo tarp verslo, savivaldos ir mokslo įstaigų. Laužiko ir kt. (2014) teigimu, esant didesniems verslo užmojams, vieno asmens savybių, profesinių žinių ir patirties nepakanka. Verslas ir jo sistema egzistuoja tam tikroje aplinkoje, kurioje vyksta įvairūs procesai, todėl verslumas didele dalimi priklauso ir nuo būdų, kuriais individai yra skatinami imtis verslo. Verslumo skatinimas siejamas su verslo procesų aiškinimu, populiarinimu ir verslo žinių sklaidimu visuomenėje, kai yra skatinamas žmonių potraukis kurti privatų verslą ir suteikiamos tam galimybės. Pastebima, kad įvairiuose valdžios lygiuose Europos Sąjungoje, nacionalinėse, regioninėse ar vietinėse valdžios institucijose vykdomos įvairios veiklos, skatinančios žmonių iniciatyvumą, verslumą ir verslo plėtrą. Šios pastanagos apima palankios reguliavimo struktūros kūrimą ir verslo paramos infrastruktūros plėtojimą. Delfmann ir Koster (2016) akcentuoja, kad naujo verslo kūrimas ir plėtra ypatingai svarbūs tiems regionams, kuriuose gyventojų skaičius sparčiai mažėja. Gyventojų skaičiaus mažėjimas turi įtakos darbo jėgos pasiūlos mažėjimui, regionų ekonominio augimo sulėtėjimui ar net nuosmukiui. Be to, Dheer (2017) teigimu, dėl teigiamų verslo kūrimo pasekmių regionų ekonominiam augimui politikai visame pasaulyje stengiasi sukurti įvairių institucinių ir socialinių pa-

ramos verslui struktūrų. Yra skatinamos inovacijos, gerinama infrastruktūra, koreguojamos reguliavimo sistemos. Įvairiomis priemonėmis siekiama prisidėti prie verslo kūrimo ir plėtros regionuose, nes tai suvokiama kaip vienas iš būdų tolygiau plėtoti šalies regionus ir užtikrinti jų augimą. Taigi, yra labai svarbu nustatyti, kokiomis priemonėmis yra skatinamas verslo kūrimas ir plėtra Lietuvos regionuose.

Tyrimo objektas – verslo kūrimą ir plėtrą skatinančios priemonės.

Straipsnio tikslas – nustatyti, kokiomis priemonėmis skatinamas verslo kūrimas ir plėtra Lietuvos regionuose.

Tikslui pasiekti formuluojami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti verslo kūrimo ir plėtros įtaką regiono ekonominiam augimui.
2. Įvertinti verslo kūrimo Lietuvos regionuose 2013–2017 m. tendencijas.
3. Išnagrinėti Lietuvos regionuose verslo kūrimą ir plėtrą skatinančias priemones.

Straipsnyje taikyti mokslinės literatūros analizės, statistinės analizės, aprašomasis, analitinis ir lyginamosios analizės metodai.

Regiono ekonominio vystymosi ir verslo kūrimo, plėtros sąryšių teoriniai aspektai

Mokslinėje literatūroje (Jussila, Kotonen, Tuominen, 2007; Murias, Novello, Martinez, 2012; Clement, 2004; Tuominen, Jussila, Saksa, 2006; Kilijonienė, Bruneckienė, 2011; Bruneckienė, Krušinskas, 2011) gausu įvairių regiono apibrėžimų. Pasak Bruneckienės ir Kilijonienės (2011), dėl regiono termino vartojimo įvairaus pobūdžio kontekste pačiai sąvokai yra būdingas neapibrėžtumas. Ši mintis grindžiama teiginiu, kad, atsiradus naujam požiūriui ar teorijai, regiono samprata yra interpretuojama skirtingai ir modifikuojama remiantis naujais kriterijais. Murias ir kt. (2012) teigia, kad regionai yra teritoriniai vienetai, kurie socialiai sukonstruoti remiantis skirtingais tikslais ir susiję charakteringomis vertybių sistemomis. Clement (2004) išskiria regionų, t. y. tarpininkų tarp nacionalinio ir vietinio lygmens, vaidmenį. Jussila ir kt. (2007) pažymi, kad regionas gali būti laikomas strategijoms tinkamu lygmeniu, siekiant pagerinti verslo konkurencingumą ir prisidėti kuriant naujas darbo vietas.

Lietuvos mokslininkai dažnai nagrinėja regionų sampratos ir regionų konkurencingumo klausimus (Kilijonienė, Bruneckienė, 2011; Bruneckienė, Krušinskas, 2011; Burbulytė, 2005; Dužinskas, Svirbutaitė-Krutkienė, 2018). Kilijonienė ir Bruneckienė (2011) regioną apibrėžia kaip teritorinį vienetą, kuris pagal pasirinktą vertinimo kriterijų skiriasi nuo kitų vienetų. Vadinasi, vieno pasirinkto kriterijaus pagrindu tam tikrą geografinę teritoriją galima

suskirstyti į regionus. Tarp galimų vertinimo kriterijų paminėtini ekonomikos išsivystymo lygis, ekonomikos augimo tempai, teritorinė ūkio struktūra, gyventojų tankumas, gyventojų prieaugis, gamybinės specializacijos lygis, technologinė pažanga, konkurencingumas, įmonių socialinės atsakomybės veikla ir pan. Bruneckienės ir Krušinsko (2011) teigimu, regionas gali būti apibrėžiamas kaip didesnės ekonominės socialinės erdvės sudedamoji dalis, kuri nuo kitų ją supančių teritorijų skiriasi materialiniais ir informaciniais ryšiais susijusiomis ekonominėmis, socialinėmis, demografinėmis, kultūros-istorijos, gamtinėmis, politinėmis ar infrastruktūros sistemomis. Atkočiūnienė, Gineitienė, Žiogelytė (2010) regiono formavimąsi sieja su istorinėmis aplinkybėmis, tačiau pabrėžia, kad regionas negali būti siejamas vien tik su teritorija, būtina atsižvelgti į atskiro regiono savitumus. Vidickienė ir Melnikienė (2008) pabrėžia, kad pastaruoju metu yra akcentuojama metodikos pasirinkimo svarba klasifikuojant regionus. Taigi svarbu yra ne tik apibrėžti regionus, bet ir juos suklasifikuoti pasirenkant tinkamą metodiką, nes tai lemia regioninių skirtumų identifikavimą. Bruneckienė ir Krušinskas (2011), Bruneckienė ir Palekienė (2012) kaip pagrindines priežastis, nulėmusias regionų skirtumus, išskiria gamtines, klimatinės gyvenimo ir verslo sąlygas; gamtinių išteklių kiekius, kokybę ir panaudojimo kryptis; regiono statusą ir geografinę padėtį; gamybos struktūrą, inovacijų diegimo laiką; aglomeraciją; technologinės plėtros lygį; demografinius skirtumus; politinius ir institucinius, socialinius-kultūrinius veiksnius. Regionas yra suprantamas kaip valstybės integrali dalis, mažesnė už pačią valstybę, kurią sudaro tam tikras regionų skaičius, o tai leidžia regioną traktuoti kaip kompleksinę, atvirą ir gyvą socialinę ir ekonominę sistemą didesnėje erdvėje.

Porter (1990) teigia, kad regiono augimo ir konkurencingumo rezultatai priklauso nuo sugebėjimo įsisavinti naujoves ir yra pagrindinis regionų plėtros ar augimo skirtumų šaltinis. Churski ir Dominiak (2014) pažymi, kad inovacijos gali paveikti žmogiškojo ir socialinio kapitalo kokybę, taip pat ir regiono ekonominį augimą, ypač jeigu inovacijos yra sukauptos ekonomiškai augančiuose regionuose. Dijkstra, Garcilazo, McCann (2013) teigimu, nacionalinės ir regionų ekonomikos augimas iš dalies priklauso nuo gamybos veiksnių judėjimo laisvės tarp regionų. Teigiama, kad tarpregioninis veiksnių judrumas yra reikalingas siekiant užtikrinti, kad valstybės būtų kiek įmanoma arčiau savo erdvinių kainų pusiausvyros sąlygų. Be to, produktyvumo didėjimui įtakos turi išteklių persikirstymas. D'Agostino ir Scarlato (2013) pabrėžia, kad inovatyvi verslininkų veikla prisideda prie regiono eko-

nominio augimo. Gries ir Naude (2009) akcentuoja, kad verslumas yra svarbi regionų ekonomikos augimo ir vystymosi prielaida, pabrėžia, kad verslumas gali būti matuojamas statistiškai, įvertinant įsidarbinimo (angl. *self-employment*), kitaip tariant, darbo vietų susikūrimo, lygi. Abubakar ir Mitra (2017) pažymi, kad įmonių vadovams geriau suprantant regiono, sektoriaus ar įmonės konkurencinius pranašumus, gali būti paskatintas ir spartesnis įmonių bei ekonomikos augimas.

Ekonominis augimas ir plėtra reiškia teigiamus pokyčius, susijusius su kokybinėmis ir kiekybinėmis individų gyvenimo sąlygomis. Kitaip tariant, augimas vyksta tada, kai per tam tikrą laikotarpį individų ir bendra gerovė didėja tam tikroje teritorijoje (regione, valstybėje, valstybių grupėje ar pasaulyje). Dabartinė gerovė ir augimas nebėra siejami tik su vienu gyventojui gaunamų pajamų verte (Ćwiklicki ir Jabłoński, 2015). Pažymėtina, kad augimas šiuo metu siejamas ir su pasitenkinimu gyvenimu ir laime plačiąja prasme, o tai yra daugiau nei vien tik ekonominės pažangos rezultatas pinigine išraiška (Potocki, 2013). Taigi, augimas dažniau siejamas su gyvenimo kokybe, t. y. fizinėmis, socialinėmis, ekologinėmis ir kito tipo sąlygomis, dėl kurių individai egzistuoja (Ćwiklicki ir Jabłoński, 2015).

Regiono ekonominis augimas priklauso ir nuo regiono konkurencingumo. Bruneckienė (2010) regionų konkurencingumą sieja su gebėjimu pasinaudoti konkurencingumo veiksniais konkurencinei pozicijai kurti ir išlaikyti tarp kitų regionų, ji pažymi, kad konkurencingumas yra ciklinis procesas. Grigore ir Grigore (2011) teigimu, konkurencingumas dažniausiai apibrėžiamas kaip gebėjimas kurti darnų konkurencinį pranašumą gaminant prekes ar paslaugas. Dijkstra ir kt. (2011) pateiktas regiono konkurencingumo sąvokos apibrėžimas sujungia tiek įmonės, tiek gyventojų perspektyvą, pagal jį regiono konkurencingumas suvokiamas kaip gebėjimas įmonėms ir gyventojams pasiūlyti patrauklią ir darnią aplinką gyventi ir dirbti.

Žitkus ir Mickevičienė (2013) teigia, kad, vertinant regionų konkurencingumą, reikia įvertinti ir tiesioginius bei netiesioginius ryšius, kurie sieja mikro- ir makrolygio ekonomikos subjektus su teritoriniais vienetais. Pažymėtina, kad įmonių ir regionų konkurencingumas priklauso vienas nuo kito, t. y. įmonių konkurencingumas turi įtakos regiono konkurencingumo formavimuisi. Be to, regiono konkurencingumo veiksniai gali paveikti įmonių konkurencingumą. Gedminaitė-Raudonė (2011), analizuo-dama ekonominį regiono konkurencingumą, teigia, kad konkurencingumą gali parodyti bendro vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, dydis.

Būtina pažymėti, kad kiekvienas regionas turi

sau būdingą „konkurencingumo profilį“, kuris priklauso nuo jo istorijos, tradicijų ir vertybių sistemos, regioninių institucijų ir strateginių sprendimų rezultato. Agnew (2000) ir Rodriguez-Pose (2010) teigimu, yra ryšys tarp regioninės socialinės struktūros ir ekonomikos augimo. Įmonėms, įsikūrusioms arba ieškančioms veiklos galimybių regionuose, kuriuose gausu išteklių, prieinamos naujos arba išplėtos rinkos, teikiamos įmonėms reikalingos paslaugos, yra verslo operacijoms ir pelningumo didėjimui tinkamų socialinių ir politinių sąlygų („geras verslo klimatas“) (Byrne, 2001; Tuominen ir kt., 2006; Jussila ir kt., 2007; Uski, Jussila, Kovanen, 2007). Ryšiai tarp įmonių ir regionų yra abipusiai ne tik ekonominių mainų požiūriu; įmonės įgyja kai kurių tik joms būdingų savybių dėl regionų, tuo pat metu jos tiesiogiai daro įtaką tam tikrų regionų ar vietovių charakteristikoms (Jussila ir kt., 2007; Porter ir Kramer, 2006). Tuominen ir kt. (2006) teigimu, globalizacija pabrėžė regionų ir įmonių tarpusavio sąveiką. Viena vertus, tam tikrų įmonių tipų sėkmė ir išlikimas vis labiau priklauso nuo regionų gerovės ir išsivystymo. Kita vertus, įvairios kompanijos aktyviai dalyvauja palaikant ir atkuriant regionų konkurencingumą (Tuominen ir kt., 2006; Jussila ir kt., 2007). Pažymėtina, kad įmonių kaip aktyvių regioninių veikėjų idėja pastaraisiais dešimtmečiais išaugo (Van den Berg, Braun, Otgaar, 2004; Jussila ir kt., 2007).

Būtina pabrėžti, kad įmonių dalyvavimas ir jų turimų žinių panaudojimas reikalingas tiek strateginiuose procesuose (apibrėžiant regionų plėtros prielaidas, nustatant strateginę kryptį ir veiksmų planus), tiek įgyvendinant regionines strategijas (Van den Berg ir kt., 2004; Jussila ir kt., 2007). Regionų plėtros strateginiuose procesuose yra akcentuojama įmonių dalyvavimo ir bendradarbiavimo su kitomis organizacijomis ar institucijomis stiprinimo svarba. Tai yra būtina, siekiant įgyti išteklių, žinių, rinkti ir platinti informaciją, pristatyti programas ir gauti pagrindinių suinteresuotųjų grupių paramą. Vieni svarbiausių veiksnių, turinčių įtakos tarpsektorinei ir tarpinstitucinei partnerystei bei bendradarbiavimui, yra vidinė įmonių ir valstybinio sektoriaus organizacijų kultūra (Jussila ir kt., 2007). Santykiai turi būti grindžiami solidarumu, atvirumu, pasitikėjimu ir lojalumu tarp dalyvių. Be to, būtinas ir ilgalaikis dalyvavimas strategiškai planuojant regionų plėtrą, kuriant ir įgyvendinant strategijas. Pažymėtina, kad tai yra būtina sąlyga regioninės plėtros sėkmei pasiekti.

Porter ir Kramer (2011), analizuodami bendros vertės kūrimo naudą, pabrėžė, kad įmonių konkurencingumui labai svarbus stiprių bendruomenių sukūrimo aspektas. Šie autoriai teigė, kad vietiniai tiekėjai įmonėms padeda išvengti transakcijos kaštų, gali sumažinti ciklo laiką, padidinti lankstumą,

skatinti greitą mokymąsi, inovacijų diegimą. Pastebimi ir teigiami padariniai vietiniams tiekėjams, t. y. jie gali sustiprėti, padidėti pelnas, augti darbuotojų skaičius ir darbo užmokesčiai. Taigi, padidės bendruomenės sėkmė ir bus sukurta bendra vertė. Būtiną pažymėti, kad bendros vertės kūrimas yra siejamas tiek su socialinių aspektų įtraukimu į įmonių veiklą, tiek bendros gerovės įmonėms ir bendruomenėms užtikrinimu. Galima teigti, kad bendros vertės kūrimas turi įtakos regiono vystymui ir ekonominiam augimui.

Delfmann ir Koster (2016) akcentuoja, kad naujo verslo kūrimas ir plėtra yra labai svarbūs regionams, kuriuose gyventojų skaičius sparčiai mažėja. Gyventojų skaičiaus mažėjimas turi įtakos darbo jėgos pasiūlos mažėjimui ir regionų ekonominio augimo sulėtėjimui ar net nuosmukiui. Pastebima ir tai, kad egzistuoja ryšys tarp gyventojų skaičiaus mažėjimo ir naujų verslų kūrimo. Akcentuojama, kad naujų įmonių skaičius gali sumažėti, nes mažėja potencialių verslininkų skaičius, o tai sustiprina ir sensitančios visuomenės poveikį, turi įtakos darbo jėgos ir vartojimo rinkoms, galiausiai – ir regiono ekonominiam augimui. Be to, Dheer (2017) pabrėžia, kad dėl teigiamų verslo kūrimo pasekmių regionų ekonominiam augimui politikai visame pasaulyje stengiasi sukurti įvairių institucinių ir socialinių paramos verslui struktūrų. Yra skatinamos inovacijos, gerinama infrastruktūra, koreguojamos reguliavimo sistemos, siekiant verslo kūrimo ir plėtros įvairiuose regionuose. Eliasson ir Westlund (2012) pažymi, kad regioniniam aspektui tenka pagrindinis vaidmuo naujo verslo kūrimo procese. Hammarstedt (2009) nustatė, kad savarankiškai dirbančių asmenų skaičius metropoliniuose Švedijos regionuose buvo didesnis nei menkiausiai apgyvendintuose. Kaip pabrėžia, Eliasson ir Westlund (2012), didesnis savarankiškai dirbančių asmenų lygis ne visada turi teigiamos įtakos ekonomikos augimui, nes augant šiam lygiui gali būti apribojamas vietos ekonomikos augimas. Acs ir Mueller (2008), Andersson ir Noseleit (2011) pabrėžia, kad naujai susikūrusių įmonių poveikis augimui trumpu laikotarpiu gali būti ir neigiamas. Tačiau, pasak Abubakar ir Mitra (2017), dažniau darbo vietas kuria naujos ir mažos įmonės. Be to, įmonių gebėjimas kurti naujas darbo vietas iš esmės sumažėja įmonėms plečiantis. Bosma, Stam, Schutjens (2011), analizuodami verslo kūrimo įtaką produktyvumui, nustatė, kad naujai įregistruotų įmonių ir išregistruotų įmonių skaičius mažėja, kai didėja verslo dinamika. Taigi, siekiant įvertinti verslo kūrimą ir plėtrą regione, reikia nagrinėti juridinių ir savarankiškai dirbančių asmenų skaičiaus kitimą. Vijeikis ir Baležentis (2010), nagrinėdami smulkaus ir vidutinio verslo vystymo problemas bei perspektyvas Lie-

tuvos regionuose, analizavo šiuos rodiklius: smulkių ir vidutinių įmonių skaičių, veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių pasiskirstymą apskrityse.

Apibendrinant analizuotus aspektus, galima teigti, kad regiono gebėjimas suteikti geresnį gyvenimo lygį jo žmonėms kritiškai priklauso nuo ilgalaikio ekonominio augimo tempo. Ilguoju laikotarpiu netgi nedidelis ekonominio augimo tempų skirtumas tarp regionų gali virsti dideliu vidutinio žmogaus pajamų skirtumu. Akcentuojama, kad ekonominio augimo užtikrinimui svarbūs kokybiniai veiksniai, susiję ne tik su žmogiškuoju kapitalu ir technologijomis, bet ir su bendradarbiavimu tarp skirtingų ekonominių vienetų (įmonių, darbuotojų ir pan.), t. y. socialiniu kapitalu. Be to, daugumą regionų ekonominį augimą lemiančių veiksnių galima sieti su jų įtaka verslo kūrimui ir plėtrai regionuose, nes verslumas yra svarbi regionų ekonomikos augimo ir vystymosi prielaida. Todėl labai svarbu išnagrinėti, kokios yra verslo kūrimo ir plėtros tendencijos Lietuvos regionuose, kokiomis priemonėmis regionus formuojančios savivaldybės skatina verslumo iniciatyvas.

Verslo kūrimo ir plėtros situacijos analizė Lietuvos regionuose

Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme (2000) regionas yra apibrėžtas kaip apskritis (kitais administraciniais regionais), kurioje yra įgyvendinama nacionalinė regioninė politika. Remiantis šiuo apibrėžimu Lietuvos teritorija suskirstyta į šias apskritys: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus. 2016 m. sausio 6 d. Vyriausybės nutarimu „Dėl Sostinės regiono ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos regiono sudarymo“ buvo sudaryti du stambesni neadministraciniai regionai, atitinkantys NUTS 2 lygmenį. Kaip teigiama Lietuvos regioninės politikos baltojoje knygoje (2017), tai buvo padaryta siekiant būsimoje ES finansinėje perspektyvoje neprarasti dalies ES finansinės paramos (dėl Vilniaus apskrities ekonomikos Lietuva viršytų 75 proc. ES BVP vienam gyventojui vidurkio, taip netekdama ES lėšų atsiliekančioms regionams). Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionai neturi jokių valdymo organų ir galių, todėl ES finansinė parama (jeigu ji vis dar būtų planuojama pagal NUTS 2 lygmens regionus) bet kuriuo atveju būtų valdoma naudojant centralizuotą nacionalinę sistemą.

Europos Komisija 2016 m. lapkričio 21 d. priėmė reglamentą, kuris nurodo, kad nuo 2018 m. sausio 1 d. Europos Komisijai bus perduodami statistiniai duomenys pagal du NUTS 2 lygio Lietuvos regionus – Sostinės regioną, kurį sudaro Vilniaus apskritis, ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos regioną, kurį su-

daro likusios Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių ir Utenos apskritys. Kaip teigia Dužinskas ir Svirbutaitė-Krutkienė (2018), Lietuvos suskirstymas į du regionus neišvengiamai reiškia didesnę gyventojų susitelkimą viename, ekonomine ir socialine prasme stipresniame, daugiau verslą ir inovacijas pritraukiančiame bei sparčiau augančiame regione.

Šiame straipsnyje, siekiant įvertinti verslo kūrimo ir plėtros situaciją Lietuvos regionuose, analizė atliekama dviem lygmenimis, t. y. vertinamas pasirinktų verslo rodiklių kitimas Lietuvos teritoriją dalinant į 2 stambesnius (Sostinės ir Vidurio bei Rytų Lietuvos regionus) ir remiantis Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme (2000) pateiktu regiono apibrėžimu, kai regionas apibrėžiamas kaip apskritis.

Elliasson, Westlund (2012), Hammarstedt (2009), Bosma ir kt. (2011), Vijeikis ir Baležentis (2010) vertindami verslo kūrimą ir plėtrą regionuose analizavo juridinių ir savarankiškai dirbančių asmenų skaičiaus, per metus įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus, per metus išregistruotų mažų ir

vidutinių įmonių skaičiaus kitimą. Šie rodikliai apibūdina verslumo lygį regionuose. Remiantis Lietuvos statistikos departamento ir „Verslios Lietuvos“ pateiktais duomenimis, analizuojant verslo kūrimo ir plėtros tendencijas Lietuvos regionuose buvo vertinamas šių rodiklių kitimas: neišregistruotų juridinių asmenų skaičius metų pradžioje; per metus įregistruotų juridinių asmenų skaičius, per metus išregistruotų juridinių asmenų skaičius, per metus įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius; per metus išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius; veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius; asmenų, įsigijusių verslo liudijimus, skaičius; veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 1000 regiono gyventojų.

Verslo kūrimo ir plėtros rodiklių analizė pirmiausia buvo atliekama nagrinėjant pasirinktų rodiklių kitimą 2013–2017 m. laikotarpiu Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionuose (žr. 1 lentelę). Vėliau rodiklio kitimas nagrinėjamas kiekvienos iš Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančios apskrities atveju.

1 lentelė

Verslo kūrimo ir plėtros rodikliai Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionuose 2013–2017 m.

Rodiklis	Sostinės regionas					Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Neišregistruoti juridiniai asmenys, vnt.	82959	89424	96097	99501	98305	120597	124422	127547	129424	123761
Įregistruota juridinių asmenų, vnt.	7551	7891	4951	5078	5711	5924	5965	5255	5403	5670
Išregistruota juridinių asmenų, vnt.	1105	1212	1548	6309	1799	2060	2828	3351	11027	3012
Įregistruota MVĮ, vnt.	6729	7115	4127	4415	4981	4934	5028	4147	4472	4900
Išregistruota MVĮ, vnt.	1511	1656	1982	6649	1634	2567	3294	3616	11333	2565
Veikiančių MVĮ, vnt.	26070	27545	32122	33998	35119	39391	40398	43955	45474	47766
Verslo liudijimai, vnt.	23650	26560	28619	31379	31823	57236	62891	65448	70437	69216
Veikiančios MVĮ, 1000 gyventojų, vnt.	32,3	34,2	29,8	42,2	43,6	18,19	18,90	20,79	21,83	23,38

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento, „Versli Lietuva“ (2018a) duomenis.

Kaip matyti iš šios lentelės, neišregistruotų juridinių asmenų skaičius metų pradžioje buvo didesnis Vidurio ir vakarų Lietuvos regione (55,3 proc. visų neišregistruotų juridinių asmenų) visu analizuo-

jami laikotarpiu. Tokia tendencija nekelia nuostabos, nes Vidurio ir vakarų Lietuvos regiono teritorija yra gerokai didesnė už Sostinės regiono. Visu nagrinėjamu laikotarpiu neišregistruotų juridinių asmenų

skaičius Sostinės regione padidėjo 23 proc., o Vidurio ir vakarų Lietuvos regione – tik 4,8 proc. Nagrinėjant neišregistruotų juridinių asmenų skaičiaus pokytį Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, pastebima, kad sparčiausiai šis rodiklis didėjo Kauno (9,2 proc.), Alytaus (6,3 proc.) ir Panevėžio apskrityse (3 proc.), o mažiausiai – Telšių apskrityje (0,8 proc.). Didžiausia dalis neišregistruotų juridinių asmenų skaičiaus tenka Kauno apskričiai ir Klaipėdos apskričiai, atitinkamai po 19 ir 11 proc.

Vertinant per metus įregistruotų juridinių asmenų skaičių, galima konstatuoti, kad daugiausia juridinių asmenų registruojama Sostinės regione – 50,2 proc. Nagrinėjant šio rodiklio kitimą 2013–2017 m. laikotarpiu, pastebima, kad registruotų juridinių asmenų skaičius 2015 m. palyginti su 2014 m., sumažėjo net 37 proc. Sostinės regione ir 12 proc. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. Viso analizuojamo laikotarpio metu per metus įregistruotų juridinių asmenų skaičius sumažėjo 24,4 proc. Sostinės regione ir 4,3 proc. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. Nagrinėjant šio rodiklio tendencijas Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, pastebima, kad per metus įregistruotų juridinių asmenų skaičius labiausiai sumažėjo Alytaus (25,9 proc.), Panevėžio (17 proc.), Klaipėdos (12,7 proc.) ir Telšių apskrityse (10,7 proc.), o padidėjo Marijampolės (8,2 proc.) ir Kauno apskrityje (8,1 proc.). Daugiausiai per metus įregistruotų juridinių asmenų šiame regione 2017 m. buvo Kauno ir Klaipėdos apskrityse, atitinkamai po 20,8 ir 8,8 proc.

Analizuojant per metus išregistruotų juridinių asmenų skaičiaus kitimo dinamiką 2013–2017 m. laikotarpiu Sostinės regione bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regione, galima pastebėti, kad daugiausiai abiejuose regionuose juridinių asmenų buvo išregistruota 2016 m. Šio skaičiaus didėjimą galima sieti su įsigaliojusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, kuriame buvo nustatytos sąlygos išregistruoti veiklos nevykdančias įstaigas ar įmones (Versli Lietuva, 2017). Taip pat galima pastebėti, kad 63 proc. per metus išregistruotų juridinių asmenų buvo įsikūrusių Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. Sostinės regione tokių juridinių asmenų buvo 37 proc. Analizuojant Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančių apskričių duomenis pastebėta, kad sparčiausiai juridiniai asmenys analizuojamu laikotarpiu buvo išregistruojami Šiaulių (76,7 proc.), Telšių (70 proc.) ir Kauno apskrityse (58 proc.), o mažiausiai Tauragės (3 proc.) ir Panevėžio apskrityse (16,2 proc.).

Nagrinėjant per metus įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus dinamiką Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionuose, pastebima, kad naujai įregistruotų įmonių skaičius šiuose regionuo-

se yra labai panašus, tačiau Sostinės regione tokio tipo įmonių įsteigiama šiek tiek daugiau – 50,4 proc. visų Lietuvoje įsteigtų įmonių. Analizuojant šio rodiklio kitimą 2013–2017 m., konstatuotina, kad Sostinės regione steigiamų įmonių skaičius sumažėjo net 26 proc., o Vidurio ir vakarų Lietuvos regione įmonių steigimas sulėtėjo tik 0,7 proc. Mažiausias įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius fiksuojamas 2014 m. Tais metais Sostinės regione naujai steigiamų mažų ir vidutinių įmonių skaičius sumažėjo beveik 42 proc., palyginti su praėjusiais metais, o Vidurio ir vakarų Lietuvos regione – tik 17,5 proc. Analizuojant per metus įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus kitimą Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, pastebima, kad daugiausiai šio tipo įmonių 2017 m. buvo įsteigta Kauno (20,5 proc.), Klaipėdos (8,9 proc.) ir Šiaulių apskrityse (5,2 proc.). Konstatuotina ir tai, kad labiausiai per metus įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius analizuojamu laikotarpiu sumažėjo Alytaus (28,2 proc.), Panevėžio (16,8 proc.) ir Klaipėdos apskrityse (13,1 proc.), o labiausiai padidėjo Marijampolės (34,2 proc.), Tauragės (20,9 proc.) ir Utenos apskrityse (beveik 15 proc.).

Vidurio ir vakarų Lietuvos regione 2013–2017 m. laikotarpiu kasmet buvo išregistruojama daugiau (61 proc.) mažų ir vidutinių įmonių. Analizuojant per metus išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus kitimo dinamiką 2013–2017 m. laikotarpiu Sostinės regione bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regione, galima pastebėti, kad daugiausiai mažų ir vidutinių įmonių buvo išregistruota 2016 m. abiejuose regionuose, atitinkamai 235 proc. Sostinės regione ir 213 proc. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. Šio skaičiaus didėjimą galima sieti su įsigaliojusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, kuriame buvo nustatytos sąlygos išregistruoti veiklos nevykdančias įstaigas ar įmones (Versli Lietuva, 2017). Nagrinėjant išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus dinamiką Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, galima pastebėti, kad labiausiai išregistruojamų mažų ir vidutinių įmonių skaičius išaugo Kauno apskrityje (16,3 proc.), o labiausiai sumažėjo, t. y., mažiau išregistruojama šio tipo įmonių, Tauragės (30,4 proc.), Utenos (20,8 proc.) ir Alytaus apskrityse (beveik 8 proc.).

Daugiausiai veikiančių mažų ir vidutinių įmonių yra registruotų Vidurio ir vakarų Lietuvos regione – 58 proc. visų Lietuvoje registruotų įmonių. Tačiau analizuojant šio rodiklio dinamiką 2013–2017 m. laikotarpiu galima pastebėti, kad veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius analizuojamu laikotarpiu sparčiau augo Sostinės regione, o ne Vidurio ir vakarų Lietuvos regione, atitinkamai 34 proc.

ir 22 proc. Nagrinėjant šio rodiklio tendencijas Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiuose apskrityse, galima pastebėti, kad daugiausiai veikiančių mažų ir vidutinių įmonių yra Kauno (20 proc.), Klaipėdos (11,5 proc.) ir Šiaulių apskrityse (6,6 proc.), o mažiausiai – Utenos (2,5 proc.) ir Alytaus apskrityse (3,2 proc.). Labiausiai šis rodiklis analizuojamu laikotarpiu padidėjo Kauno (26 proc.), Alytaus (24,3 proc.) ir Tauragės apskrityse (23,5 proc.). Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių ir Telšių apskrityse veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius keitėsi panašiu tempu, per visą analizuojamą laikotarpį fiksuojamas 20 proc. rodiklio didėjimas visuose regionuose. Utenos apskrityje veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius analizuojamu laikotarpiu didėjo lėčiausiai, pastebimas 17,9 proc. rodiklio didėjimas.

Kitas svarbus rodiklis pagal Hammarstedt (2009), Elliasson ir Westlund (2012), atspindintis verslo kūrimą ir plėtrą regionuose, yra savarankiškai dirbančių asmenų skaičius. Lietuvoje šio rodiklio atitiktumu – įsigytų verslo liudijimų skaičius. Net 68,5 proc. verslo liudijimus įsigijusių asmenų priklauso Vidurio ir vakarų Lietuvos regionui. Tačiau pastebima, kad 2017 m., palyginti su 2016 m., asmenų, įsigijusių verslo liudijimus, skaičius šiame regione sumažėjo beveik 2 proc. Sostinės regione 2017 m. gyveno 31,5 proc. asmenų, įsigijusių verslo liudijimus. Nagrinėjant šio rodiklio dinamiką 2013–2017 m. laikotarpiu, pastebima, kad asmenų, įsigijusių verslo liudijimus, skaičius pasikeitė neįdomiai – 1,4 proc. Analizuojant Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančių apskričių duomenis, pastebima, kad daugiausiai verslo liudijimų yra įsigyjama Kauno (18,4 proc.), Klaipėdos (13,6 proc.) ir Šiaulių apskrityse (7,7 proc.).

Versli Lietuva (2017) kaip vieną iš rodiklių, atspindinčių regiono verslumą, pateikia veikiančių ir mažų vidutinių įmonių, tenkančių 1000 gyventojų, rodiklį. Šis rodiklis yra svarbus, nes, kaip teigia Abubakar ir Mitra (2017), naujos ir mažos įmonės dažniau kuria naujas darbo vietas, o tai turi įtakos regiono ekonominiam augimui. Taigi, šis rodiklis yra reikšmingas vertinant regiono verslo kūrimą ir plėtrą. Sostinės regione šis rodiklis visu analizuojamu laikotarpiu gerokai viršijo Vidurio ir vakarų Lietuvos regiono rodiklį. Tačiau būtina pabrėžti, kad šio rodiklio reikšmė abiejuose regionuose analizuojamu laikotarpiu nuosekliai didėjo nuo 32,3 iki 43,4 Sostinės regione ir nuo 18,19 iki 24,03 Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. Nagrinėjant veikiančių mažų ir vidutinio įmonių, tenkančių 1000 gyventojų, rodiklį Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiuose apskrityse, pastebima, kad šis rodiklis didžiausias Klaipėdos (30,1) ir Kauno apskrityse (29,8), o ma-

žiausias – Utenos apskrityje (16). Be to, veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų, 2013–2017 m. laikotarpiu nuosekliai didėjo visose apskrityse.

Išanalizavus verslo kūrimą ir plėtrą atspindinčius rodiklius Lietuvos regionuose, konstatuotina, kad Sostinės regione per metus įregistruojama daugiau naujų juridinių asmenų, per metus įregistruojama daugiau mažų ir vidutinių įmonių ir veikia daugiau mažų ir vidutinių įmonių, tenkančių 1000 gyventojų. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione yra daugiau neišregistruotų juridinių asmenų metų pradžioje, per metus mažiau išregistruojama juridinių asmenų bei mažų ir vidutinių įmonių. Be to, šiame regione daugiau veikiančių mažų ir vidutinių įmonių, daugiau asmenų, įsigijusių verslo liudijimus. Didelių skirtumų esama analizuojant Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančias apskritis. Pagal daugelį rodiklių pirmąja Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių apskritis, o atsilieka Telšių ir Utenos apskritis. Išnagrinėjus verslo kūrimo ir plėtros tendencijas Lietuvos regionuose, svarbu aptarti, kokiomis priemonėmis yra skatinamas verslo kūrimas ir plėtra Lietuvos regionuose, nes, kaip teigia Dheer (2017), verslo kūrimas turi teigiamų pasekmių regionų ekonominiam augimui.

Verslo kūrimą ir plėtrą skatinančių priemonių analizė Lietuvos regionuose

Verslo kūrimas ir plėtra regionuose priklauso ne tik nuo pačių verslininkų idėjų įgyvendinimo, žmogiškųjų išteklių kokybės, technologijų ir inovacijų taikymo regionuose, bet taip pat ir nuo bendradarbiavimo tarp verslo, savivaldos ir mokslo įstaigų. Laužiko ir kt. (2014) teigimu, esant didesniems verslo užmojams, vieno asmens savybių, profesinių žinių ir patirties nepakanka. Verslas ir jo sistema egzistuoja tam tikroje aplinkoje, kurioje vyksta įvairūs procesai, todėl verslumas didele dalimi priklauso ir nuo būdų, kuriais individai yra skatinami imtis verslo. Verslumo skatinamas siejamas su verslo procesu aiškinimu, populiarinimu ir verslo žinių sklaidimu visuomenėje, kai yra didinamas žmonių potraukis kurti privatų verslą ir suteikiamos tam galimybės. Pastebima, kad įvairiais valdžios lygiais Europos Sąjungoje, nacionalinėse, regioninėse ar vietinėse valdžios institucijose vykdomos įvairios veiklos, skatinančios žmonių iniciatyvumą, verslumą ir verslo plėtrą. Šios pastangos apima palankios reguliavimo struktūros kūrimą ir verslo paramos infrastruktūros plėtojimą. Šioje straipsnio dalyje analizuojamos pagrindinės priemonės, skatinančios verslo kūrimą ir plėtrą regionuose: Europos Sąjungos parama per įvairių fondų naudojimą, UAB „Investicijų ir verslo garantijų“ (toliau Invega) suteiktos garantijos verslui ir regionus sudarančių savivaldybių para-

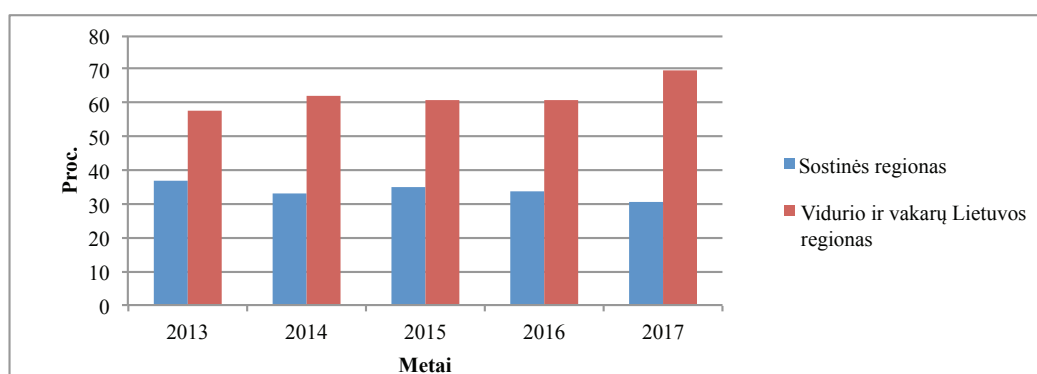
mos priemonės, skirtos verslo kūrimo ir plėtros skatinimui.

Viena iš priemonių, prisidedančių prie verslo kūrimo ir plėtros skatinimo regionuose, yra šios garantijos:

- Invega teikia individualias garantijas paskoloms, lizingui ir eksportui bei portfelines garantijas paskoloms, lizingui ir faktoringui.
- Europos investiciniam fondui (EIF) ir Šiaulių bankui pasirašius garantijų susitarimą, Lietuvos inovatyvios smulkaus ir vidutinio verslo įmonės gali gauti finansavimą pagal *InnovFin* priemonę, kuri užtikrina didesnę finansavimo šaltinių prieinamumą verslui ir sudaro palankesnes sąlygas skolintis verslo plėtrai.
- „Swedbank“ sudarius sutartį su Europos investicijų fondų (EIF) dėl bendradarbiavimo „EaSI“ programoje, pagal šią smulkaus finansavimo ir socialinio verslumo rėmimo programą teikiamos papildomos garantijos paskoloms ir lizingui iki 2021 m. kovo 1 d.

Paveiksle yra pateiktas Invegos suteiktų individualių garantijų kitimas 2013–2017 m. Dėl duomenų stokos negalima palyginti kitų įmonių teikiamų garantijų apimčių Lietuvos regionuose. Kaip

matyti iš 1 paveikslė, Sostinės regione analizuojamu laikotarpiu buvo suteikta daugiau kaip trečdalis visų individualių garantijų. Tačiau būtina pastebėti, kad suteiktų garantijų dalis 2014 m. sumažėjo nuo 37 iki 33 proc., o 2015 m. vėl padidėjo ir liko stabili iki 2016 m., bet 2017 m. sumažėjo iki 30 proc. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione suteiktų garantijų dalis padidėjo nuo 58 proc. 2013 m. iki 70 proc. 2017 m., fiksuojamas beveik 20 proc. suteiktų individualių garantijų augimas šiame regione. Analizuojant Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančių apskričių duomenis, galima teigti, kad daugiausiai individualių garantijų šiuo laikotarpiu buvo suteikta Kauno apskrities verslams, šis rodiklis taip pat nuosekliai didėjo nuo 27 proc. 2013 m. iki 34 proc. 2017 m. Kitų apskričių verslams suteiktų garantijų dalis buvo gana nedidelė: Alytaus apskrityje teko 7 proc., Klaipėdos ir Šiaulių apskrityse – po 6 proc., o Panevėžio – 5 proc. visų suteiktų individualių garantijų. Išnagrinėjus šiuos duomenis galima teigti, kad Vilniaus ir Kauno apskrityse kuriamas verslas dažniau kreipiasi dėl individualių garantijų suteikimo, nes šioms 2 apskrityse tenka 64 proc. visų suteiktų individualių garantijų.

Pav. Invegos suteiktos individualios garantijos pagal regioną 2013–2017 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Investicijų ir verslo garantijų“ (2018) duomenis

Lietuvos centrinė kredito unija teikia lengvates paskolas pagal priemonę „Verslumo skatinimo fondas 2014–2020, finansuojamas iš Europos socialinio fondo“. Tai sudaro fiziniams asmenims arba labai mažoms ir mažoms įmonėms palankias sąlygas gauti finansavimą iki 25 000 eurų pradėti ar vystyti iki 1 metų veikiančią verslą, skatina verslumą ir savarankišką užimtumą Lietuvoje.

Verslo kūrimo ir plėtros procese svarbus vaidmuo taip pat tenka ir įvairioms institucijoms, kurios yra skirtos verslumui skatinti, naujiems verslams inkubuoti, teikti įvairioms paslaugoms, prisidedančioms prie verslo kūrimo ir plėtros skatini-

mo (t. y. konsultacijoms, mokymams, kvalifikacijos kėlimui ir pan.). Kaip matyti iš 2 lentelės, Vidurio ir vakarų Lietuvos regione yra įsteigta net 91 proc. visų verslo informacijos centrų, verslo ir menų inkubatorių, agentūrų. Tačiau Sostinės regione yra didžiausias skaičius mokslo ir technologijų parkų, t. y. 62,5 proc. Apžvelgiant verslo informacijos centrus Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, pastebima, kad po 4 tokio tipo centrus yra Šiaulių ir Utenos apskrityse, 3 – Kauno apskrityje, po 2 – Alytaus, Marijampolės, Panevėžio ir Telšių apskrityse ir tik po 1 – Klaipėdos ir Tauragės apskrityse. Po vieną verslo ir menų inkubatorių bei

agentūrą yra įkurta Marijampolės, Šiaulių, Telšių ir Utenos apskrityse, po 1 mokslo ir technologijų parką yra Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apskrityse. Be to, po 1 bendradarbybės centrą „Spiečius“ (tai „Verslios Lietuvos“ sukurta netradicinio tipo verslo vystymosi erdvė, kuri yra pritaikyta smulkiojo ir vidutinio

verslo subjektams) yra įsteigta Alytaus, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių ir Tauragės apskrityse. Verslo kūrimą ir plėtrą bandoma skatinti ir organizuojant konkursus „Verslumo manija“, kol kas tokie konkursai buvo organizuoti tik Alytaus ir Klaipėdos apskrityse.

2 lentelė

Su verslo kūrimu ir plėtra susijusios institucijos Lietuvos regionuose 2018 m.

Regionas	Verslo informacijos centrų skaičius, vnt.	Verslo ir menų inkubatorių, agentūrų skaičius, vnt.	Mokslo ir technologijų parkų skaičius, vnt.
Sostinės regionas	2	0	5
Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas	21	4	3
Iš viso:	23	4	8

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Versli Lietuva (2018b) duomenis

Europos Sąjunga įvairių fondų parama siekia prisidėti prie verslo kūrimo ir plėtros regionuose. ES investicijos (2018a) išskiria, kokiomis priemonėmis 2014–2020 m. laikotarpiu per ES fondus skatinamas verslas. Tarp priemonių paminėtinos lėšos, skirtos smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimui – tam skiriama 531,5 mln. eurų, verslo startuolių kūrimui ir plėtrai – 40,5 mln. eurų. Taip pat išskirtinas žmoniškųjų išteklių konkurencingumo skatinimas (skiriama 106,9 mln. Eur), moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos (skiriama 326,1 mln. Eur), pramonės įmonių energetinio efektyvumo skatinimas (skiriama 25,2 mln. Eur). Iš viso šioms priemonėms numatyta skirti daugiau kaip 1 mlrd. eurų.

Nuo 2018 m. lapkričio 23 d. naujai įsikūru-

sios arba jau veikiančios labai mažos, mažos ir vidutinės gamybos sektoriaus įmonės, išskyrus Vilniaus ir Kauno miestų bei rajonų įmones, gali teikti paraiškas finansavimui gauti pagal „Regio potencialas Lt“ priemonę. Šios priemonės tikslas yra paskatinti mažų ir vidutinių įmonių investicijas į modernių technologijų diegimą, o tai sudarytų sąlygas sparčiau vystytis ir augti Lietuvos regionams. Bendras numatomas biudžetas yra 20 mln. eurų.

3 lentelėje yra pateikta ES fondų panaudojimo Lietuvos regionuose 2014–2018 m. statistika. Kaip matyti iš šios lentelės, Sostinės regionui tenka daugiau kaip 50 proc. visų užregistruotų paraiškų. Be to, šis regionas pirmauja pagal kelis rodiklius: projektų vertę, skirtą finansavimui, skirtą finansavimui ES lėšomis ir nefinansuojamų paraiškų skaičių.

3 lentelė

Europos Sąjungos fondų panaudojimo statistika Lietuvos regionuose 2014–2018 m.

Rodikliai	Sostinės regionas	Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas
Užregistruotos paraiškos, vnt.	11139	11106
Užregistruotos paraiškos, proc.	50,07	49,93
Užregistruotų paraiškų projektų vertė, eurais	4066181762	4196829434
Vertinamos paraiškos vnt.	461	766
Vertinamos paraiškos, proc.	37,57	62,43
Vertinamų projektų vertė, eurais	537596060	418290491,2
Paraiškos (arba projektai), kurioms skirtas finansavimas, vnt.	6556	7595
Paraiškos (arba projektai), kurioms skirtas finansavimas, proc.	46,33	53,67
Projektų vertė, eurais	3087626183	2971622351
Projektų vertė, proc.	50,96	49,04
Skirtas finansavimas iš viso, eurais	2446776637	1881870872
Skirtas finansavimas iš viso, proc.	56,53	43,47
Skirtas finansavimas, ES lėšos, eurais	2304116439	1842473203
Skirtas finansavimas, ES lėšos, proc.	55,57	44,43
Nefinansuojamos paraiškos, vnt.	4235	2857
Nefinansuojamos paraiškos, proc.	59,72	40,28

Šaltinis: sudaryta autorės pagal ES investicijų (2018b) duomenis

Vidurio ir vakarų Lietuvos regione yra daugiau vertinamų paraiškų (62,43 proc. visų vertinamų paraiškų) ir paraiškų, kurioms skirtas finansavimas (53,67 proc. visų paraiškų). Būtina akcentuoti, kad nors ir daugiau paraiškų, pagal kurias skiriamas finansavimas, tenka Vidurio ir vakarų Lietuvos regionui, tačiau projektų vertė ir skirtas finansavimas yra didesnis Sostinės regione.

Nagrinėjant Europos Sąjungos fondų panaudojimo statistiką Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse, pastebėtina, kad pagal paraiškų, kurioms skirtas finansavimas, projektų vertę, skirtą finansavimą iš viso ir skirtą finansavimą ES lėšomis pirmąją Kauno apskritis, atitinkamai 23 proc., 13,8 proc., 11,9 proc. ir 12 proc. Mažiausiai ES fondų lėšų buvo skirta ir panaudota Tauragės apskrityje, šioje apskrityje projektų vertė siekė tik 1,3 proc. visų projektų verčių, o skirtas finansavimas siekė tik 1 proc.

Verslo kūrimui ir plėtrai Lietuvos regionuose įtakos turi regionus sudarančios savivaldybės. Toliau straipsnyje nagrinėjama, kokias verslo skatinimo priemones taiko regionus sudarančios savivaldybės. Norint nustatyti, kokios verslo skatinimo priemonės siūlomos savivaldybėse, buvo analizuojami savivaldybių interneto puslapiai ir regiono plėtros dokumentai.

4 lentelėje yra pateiktos paramos priemonės, kurias dažniausiai taiko Lietuvos regionus sudarančios savivaldybės, skatindamos verslo kūrimą ir plėtrą. Kaip matyti iš šios lentelės, didžioji dalis savivaldybių visiškai arba iš dalies kompensuoja įmonių steigimo, dalyvavimo parodose, mugėse, mokymuose, kvalifikacijos kėlimo išlaidas ir paskolų palūkanas. Nekilnojamojo turto nuomos išlaidos kompensuojamos tik Alytaus miesto, Alytaus, Klaipėdos ir Kelmės rajonų savivaldybėse.

Kai kurios savivaldybės nurodo maksimalios paramos verslo kūrimui ir plėtrai dydžius:

- Varėnos rajono savivaldybė gali kompensuoti *ne daugiau kaip 4 345 eurus* išlaidų, patirtų steigiant ar plečiant veiklą.
- Kauno rajone veikiančiam subjektui gali būti kompensuojama iki *2 000 eurų* įvairių išlaidų per metus.
- Klaipėdos miesto savivaldybė gali suteikti *iki 10 000 eurų* vienam subjektui verslo pradžiai.
- Tauragės miesto savivaldybė gali suteikti *iki 15 000 eurų* vienam subjektui verslo pradžiai.
- Pasvalio rajono savivaldybė skatindama verslą gali suteikti *iki 1 000 eurų* vienam subjektui.
- Biržų rajono savivaldybėje vienas smulkaus ir vidutinio verslo subjektas gali gauti *iki 1 448 eurų* paramą.
- Elektrėnų rajone įsteigtas verslas gali pasinaudoti galimybe gauti paramą *iki 1 450 eurų* vienam ūkio subjektui per dvejus metus.
- Ukmergės rajono savivaldybėje skiriama *ne daugiau kaip 1 000 Eur* vienam pareiškėjui.
- Vilniaus rajono savivaldybė gali suteikti *iki 1 750 eurų* paramą vienam smulkaus ir vidutinio verslo subjektui.

Taikomos ir kitos verslo kūrimo ir plėtros priemonės, pavyzdžiui: Jonavos rajono savivaldybėje įsteigtam verslui gali būti suteikta *10 000 eurų* beprocentinė paskola 24 mėnesių laikotarpiui; Birštono savivaldybė gali suteikti *iki 1 750 eurų* subsidiją vienam verslo subjektui per vienerius kalendorinius metus; Šilalės rajono savivaldybėje teikiama *iki 1 448 Eur* negražinama parama verslo planui įgyvendinti; Šalčininkų rajono savivaldybėje kuriamas verslas gali gauti *iki 14 500 eurų* lengvatinę paskolą, o Šakių rajono savivaldybėje jaunimo verslo idėjos įgyvendinimui skiria *iki 3 000 eurų*. Be to, Kauno miesto savivaldybė verslo kūrimą ir plėtrą skatina tik per verslumo skatinimo programą „Kauno startuoliai“, kuri yra nukreipta į startuolių kūrimą.

4 lentelė

Verslo kūrimo ir plėtros skatinimo priemonės Lietuvos regionus sudarančiose savivaldybėse

Regionas	Paramos priemonės skirtos:						Nuomai
	Įmonių steigimui	Mokymams, dalyvavimui parodose ir pan.	Darbo vietų steigimui	Palūkanų kompensavimui	Mokesčių lengvatoms	Verslo plano, paraiškų rengimui	
Alytaus apskrities savivaldybėse	Alytaus miesto ir rajono, Lazdijų	Alytaus miesto ir rajono, Druskininkų, Varėnos, Lazdijų	Alytaus miesto ir rajono, Druskininkų, Varėnos, Lazdijų	Alytaus miesto ir rajono, Druskininkų, Varėnos	Varėnos	Alytaus miesto ir rajono	Alytaus miesto ir rajono
Kauno apskrities savivaldybėse	Birštono, Jonavos, Kaišiadorių, Prienų rajono	Birštono, Kauno ir Prienų rajonų	Kauno rajono	Birštono, Jonavos, Prienų rajono		Birštono, Prienų rajono	

Klaipėdos apskrities savivaldybė	Klaipėdos, Kretingos ir Skuodo rajonų	Klaipėdos ir Skuodo rajonų		Klaipėdos ir Kretingos rajonų	Palangos miesto	Klaipėdos ir Kretingos rajonų	Klaipėdos rajono
Marijampolės apskrities savivaldybė	Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių rajono	Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių		Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių		Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Vilkaviškio, Šakių	
Panevėžio apskrities savivaldybė	Kupiškio, Panevėžio rajono	Kupiškio, Panevėžio rajono	Rokiškio rajono	Panevėžio ir Rokiškio rajonų	Rokiškio rajono		
Šiaulių apskrities savivaldybė	Joniškio, Pakruojo, Šiaulių miesto ir rajono	Joniškio, Pakruojo, Šiaulių miesto ir rajono	Joniškio, Pakruojo, Šiaulių rajono	Kelmės ir Šiaulių rajonų, Joniškio, Pakruojo			Kelmės rajono
Tauragės apskrities savivaldybė	Šilalės rajono	Šilalės rajono	Tauragės, Šilalės ir Jurbarko rajonų			Jurbarko rajono	
Telšių apskrities savivaldybė	Telšių rajono			Telšių rajono			
Utenos apskrities savivaldybė	Anykščių ir Utenos rajonų	Anykščių, Ignalinos ir Utenos rajonų	Anykščių ir Utenos rajonų	Anykščių, Ignalinos ir Utenos rajonų	Molėtų rajono	Anykščių ir Utenos rajonų	
Vilniaus apskrities savivaldybė	Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių ir Trakų rajonų	Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių ir Trakų rajonų	Vilniaus ir Švenčionių rajonų	Švenčionių rajono	Vilniaus rajono		

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis savivaldybių internetinėmis svetainėmis ir regionų plėtros dokumentais

Mažiausiai remiamas verslo kūrimas ir plėtra yra Telšių apskrityje, nes tik dviejose apskrityse sudarančiose savivaldybėse yra numatytos paramos verslui priemonės – Rietavo (suteikiama iki 290 Eur parama vienam gavėjui) ir Telšių rajono (be 4 lentelėje nurodytų priemonių, dar iki 150 Eur skiriama internetinių svetainių kūrimui). Labiausiai verslo kūrimas ir plėtra yra skatinama Alytaus, Marijampolės, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus apskrityse, nes šiose apskrityse paramos priemonės taiko dauguma regioną sudarančių savivaldybių, paramos priemonių spektras yra gana platus.

Išnagrinėjus, kokiomis priemonėmis skatinamas verslo kūrimas ir plėtra Lietuvos regionuose, galima teigti, kad dažniausiai kompensuojamos įmonių steigimo išlaidos, verslo plano ar projekto rengimo išlaidos, kompensuojamos palūkanų ar naujų darbo vietų steigimo išlaidos, kvalifikacijos didinimo išlaidos, taip pat skatinamas dalyvavimas parodose, mugėse ar verslo misijose. Skiriasi tik teikiamos paramos dydis. Kai kuriose savivaldybėse (Rokiškio rajono, Molėtų rajono, Vilniaus rajono ir Palangos) taikomos mokesstinės lengvatos.

Išvados

Regiono gebėjimas suteikti geresnį gyvenimo lygį jo žmonėms kritiškai priklauso nuo ilgalaikio ekonominio augimo tempo. Ilguoju laikotarpiu netgi nedidelis ekonominio augimo tempų skirtumas tarp regionų gali virsti dideliu vidutinio žmogaus pajamų skirtumu. Dėl teigiamų verslo kūrimo pasekmių regiono ekonominiams augimui, stengiamasi sukurti institucines ir socialines paramos verslui struktūras.

Sostinės regione per metus įregistruojama daugiau naujų juridinių asmenų, daugiau mažų ir vidutinių įmonių, veikia daugiau mažų ir vidutinių įmonių, tenkančių 1000 gyventojų. Vidurio ir vakarų Lietuvos regione yra daugiau neišregistruotų juridinių asmenų metų pradžioje, per metus mažiau išregistruojama juridinių asmenų, mažų ir vidutinių įmonių, daugiau veikiančių mažų ir vidutinių įmonių, daugiau asmenų, įsigijusių verslo liudijimus. Akivaizdžių skirtumų pastebima apžvelgiant padėtį Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną sudarančiose apskrityse. Pagal daugelį rodiklių pirmauja Kauno ir Klaipėdos apskritys, o atsilieka Telšių ir Utenos apskritys.

48 iš 60 Lietuvos regionus sudarančių savivaldybių verslo kūrimui ir plėtrai skiriamas gana didelis dėmesys. Verslo kūrimas ir plėtra dažniausia yra skatinami kompensuojant įmonių steigimo išlaidas, verslo plano ar projekto rengimo išlaidas, kompensuojamos palūkanų ar naujų darbo vietų steigimo išlaidos, kvalifikacijos didinimo išlaidos, taip pat skatinamas dalyvavimas parodose, mugėse ar verslo misijose. Skiriasi tik teikiamos paramos dydis.

Literatūra

1. Abubakar, Y. A., Mitra, J. (2017). Knowledge spillovers and high-impact growth: comparing local and foreign firms in the UK. *Journal of International Entrepreneurship*, 15 (2), 145–176.
2. Agnew, J. (2000). From the political economy of regions to regional political economy. *Progress in Human Geography*, 24 (1), 101–110.
3. Acs, Z., Mueller, P. (2008). Employment effects of business dynamics: mice, gazelles and elephants. *Small Business Economics*, 30 (1), 85–100.
4. *Aktuali informacija verslui*. (2018). ES investicijos. Prieiga internete: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/aktuali-informacija-verslui>.
5. Andersson, M., Noseleit, F. (2011). Start-ups and employment dynamics within and across sectors. *Small Business Economics*, 36 (4), 461–483.
6. Atkočiūnienė, Z., O., Gineitienė, Z., Žiogelytė, L. (2010). Regionų plėtra: Žmogiškųjų išteklių potencialas. *Viešasis Administravimas*, 25–26 (1–2), 44–52.
7. Byrne, D. (2001). *Understanding the Urban*. New York: Palgrave.
8. Bosma, N., Stam, E., Schutjens, V. (2011). Creative destruction and regional productivity growth: evidence from the Dutch manufacturing and services industries. *Small Business Economics*, 36 (4), 401–418.
9. Bruneckienė, J. (2010). Šalies regionų konkurencingumo vertinimas įvairiais metodais: rezultatų analizė ir vertinimas. *Ekonomika ir vadyba*, 15, 25–31.
10. Bruneckienė, J., Kilijonienė, A. (2011). Lietuvos regionų konkurencingumo klasterinė analizė. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 25 (1), 60–69.
11. Bruneckienė, J., Krušinskas, R. (2011). ES struktūrinės paramos įtakos Lietuvos regionų plėtrai ir išsivystymo netolygumams mažinti vertinimas. *Ekonomika ir vadyba*, 16, 127–136.
12. Bruneckienė, J., Palekienė, O. (2012). Lietuvos – Latvijos pasienio regiono ekonominės – socialinės plėtros vertinimo specifika ir metodologinės gairės. *Economics and Management*, 17 (3), 952–962.
13. Burbulytė, G. (2005). Regioniniai tyrimai visuomeninėje geografijoje: metodologinių požiūrių kaita. *Geografija*, 41 (2), 51–58.
14. Churski, P., Dominiak, J. (2013). The impact of innovations on growth and stagnation regions in Poland. *European Planning Studies*, 22 (6), 1143–1164.
15. Clement, K. (2004). Structural fund programmes as instruments for sustainable regional development. *Innovation: the European Journal of Social Sciences*, 17 (1), 43–60.
16. Ćwiklicki, M., & Jabłoński, L. (2015). Economic Development and the Implementation of CSR Initiatives in National Economies. In O’Riordan, L., Zmuda, P., Heinemann, S. (Eds.). *New Perspectives on Corporate Social Responsibility: Locating the Missing Link*, 147–168. Essen: FOM Hochschule für Oekonomie & Management.
17. D’agostino, G., Scarlato, M. (2013). Innovation, socio-institutional conditions and economic growth in the Italian regions. *Regional Studies*, 49 (9), 1–21.
18. Delfmann, H., Koster, S. (2016). The effect of new business creation on employment growth in regions facing population decline. *Annals of Regional Science*, 56 (1), 33–54.
19. Dheer, R. J. S. (2017). Cross-national differences in entrepreneurial activity: role of culture and institutional factors. *Small Business Economics*, 48 (4), 813–842.
20. Dijkstra, L., Garcilazo, E., McCann, P. (2013). The economic performance of European cities and city regions: Myths and realities. *European Planning Studies*, 21 (3), 334–354.
21. Dužinskas, R., Svirbutaitė-Krutkienė, G. (2018). Socialinio modelio vaidmuo didinant regiono konkurencingumą. *Socialiniai tyrimai*, 41 (1), 56–67.
22. Eliasson, K., Westlund, H. (2012). Attributes influencing self-employment propensity in urban and rural Sweden. *The Annals of Regional Science*, 50 (2), 479–514.
23. *ES fondų panaudojimo statistika*. (2018). ES investicijos. Prieiga internete: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/statistics>.
24. *Europos Komisija*. (2016). *Reglamentas dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus nustatymo*. 2016 m. lapkričio 21 d., Nr. 2016/2066. Prieiga internete: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/998359d2-b606-11e6-9e3c-01aa75ed71a1/language-lt/format-PDFA1A>.
25. *Garantijų statistika*. (2018). Invega. Prieiga internete: <http://invega.lt/lt/statistika/garantiju-statistika/>.
26. Gedminaitė-Raudonė, Ž. (2011). Lietuvos regionų ekonominio dinamiskumo vertinimas. *Verslas XXI amžiuje*, 3(4), 76–81.
27. Gries, T., Naudé, W. (2009). Entrepreneurship and regional economic growth: Towards a general theory of start-ups. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 22 (3), 309–328.
28. Grigore, G., & Grigore, C. (2011). Social responsibility, an element of competitiveness – the case of SMEs in Romania. *Proceedings of the European Conference on Management, Leadership*, 181–188.
29. Hammarstedt, M. (2009). Predicted earnings and the propensity for self-employment: evidence from Sweden. *International Journal of Manpower*, 30 (4), 349–359.
30. Jussila, I., Kotonen, U., Tuominen, P. (2007). Customer-owned Firms and the Concept of Regional Responsibility: Qualitative Evidence from Finnish

- Co-operatives. *Social Responsibility Journal*, 3 (3), 35–43.
31. Kilijonienė, A., Bruneckienė, J. (2011). Regionų ekonomikos konvergencija ir divergencija ekonominės krizės kontekste. *Ekonomika ir vadyba*, 16, 189–196.
  32. Laužikas, M., Vaiginienė, E., Miliūtė, A., Varnienė, S., Grybauskienė, M., Užkuraitė, A. (2014). *Lietuvos verslumo stebėsenos tyrimo rezultatai: 2013*. Studija. Vilnius: Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla.
  33. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas. (2000). *Valstybės žinios*, Nr. 66–1987.
  34. *Lietuvos regioninės politikos Baltoji Knyga: dariniai ir tvariai plėtrai 2017–2030*. (2018). Prieiga internete: http://www.nrp.vrm.lt/data/public/uploads/2018/01/baltoji_knyga_galutinis-2018-01-15.pdf.
  35. *Lietuvos regionai*. (2018). Versli Lietuva. Prieiga internete: <https://www.verslilietuva.lt/analitika/lietuvos-regionai/>.
  36. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2016). *Nutarimas dėl sostinės regiono ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos regiono sudarymo*. 2016 m. sausio 6 d., Nr. 529. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lit/TAD/43e1c630b92011e5be9bf78e07ed6470?jfwid=-9dzqnuavt>.
  37. Murias, P., Novello, S., Martinez, F. (2012). The regions of economic well-being in Italy and Spain. *Regional Studies*, 46 (6), 793–816.
  38. Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Basic Books.
  39. Porter, M. E., Kramer, M. R. (2006). Strategy and society. The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*, 84, 78–92.
  40. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89 (1), 2–17.
  41. Potocki, T. (2013). Subjective well-being in transition economies. In Ł. Jabłoński, & M. D. Gavriletea (Eds.). *Selected issues of economic modernization: a central-east European perspective*, 15–39). Krakow: Cracow University of Economics Foundation.
  42. Rodriguez-Pose, A. (2010). Do institutions matter for regional development in the EU? *Instituto Madrileño de Estudios Avanzados Ciencias Sociales Working Papers*, No. 2010–02.
  43. Tuominen, P., Jussila, I., Saksa, J. M. (2006). Locality and Regionality in Management of Finnish customer owned co-operatives. *The international journal of co-operative management*, 3 (1), 9–19.
  44. Uski, T., Jussila, I., & Kovanen, S. (2007). Social responsibility in S Group co-operatives: a qualitative analysis of archival data. *The international journal of co-operative management*, 3 (2), 49–57.
  45. Van den Berg, L., Braun, E., & Otgaar, A. H. J. (2004). Corporate community involvement in European and US cities. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 22, 475–494.
  46. *Verslumo tendencijos Lietuvoje 2016 m. ir 2017 m. pradžioje*. (2017). Versli Lietuva. Prieiga internete: https://www.verslilietuva.lt/uploads/media/59d1f99d60656/2017%2009%2027_verslumo_apzvalga.pdf.
  47. *Verslo informacijos centrai*. (2018). Versli Lietuva. Prieiga internete: https://www.verslilietuva.lt/wp-content/uploads/2018/01/Verslo_informacijos_centru_inkubarotiu_sarasas_2018.01.09.pdf.
  48. Vidickienė, D. Melnikienė, R. (2008). Lietuvos kaimiškųjų regionų kaip gyvenamosios vietos patrauklumo vertinimas. *Žemės ūkio mokslai*, 15 (1), 51–59.
  49. Žitkus, L., Mickevičienė, M. (2013). Konkurencingumas kaip regiono plėtros siekinys. *Viešoji politika ir administravimas*, 12 (3), 430–441.

Šneiderienė, A.

Analysis of Factors Contributing to Establishment and Development of Business in Lithuanian Regions

Summary

Nowadays, when economies are changing in a rapid speed, state borders are weakening, regions underpin and form larger units. In such situation, human resources and the accumulated knowledge become one of the factors determining the creation and development of business in the regions, that play an important role in regional economic growth.

It should be emphasized that the creation and development of business in the regions depend not only on the implementation of the ideas of entrepreneurs themselves, the quality of human resources, technologies and innovations in the regions, but also on cooperation between business, self-government and educational

institutions. According to Laužikas et al. (2014), it is not enough of person's qualifications, professional knowledge and experience when we consider larger business opportunities. Business and its system exist in a particular environment in which different processes occur, and entrepreneurship to large extent depends on the ways in which individuals are encouraged to take business. Promotion of entrepreneurship is related to the interpretation, promotion and dissemination of business knowledge in a society and offering appropriate forms of support to create private business. It is noted that various levels of government in the European Union, national, regional or local authorities carry out various activities

that promote people's initiative, entrepreneurship and business development. Therefore, it is very important to determine what support instruments promote the creation and development of business in the regions of Lithuania.

The object of the research is the support instruments that promote business creation and development.

The aim of the article is to determine what support instruments promote the creation and development of business in the regions of Lithuania.

To achieve the aim, the following tasks have been formulated:

1. To analyse the theoretical aspects of the influence of entrepreneurship on economic growth in the region.

2. To evaluate business development trends in the regions of Lithuania.

3. To investigate business development and development support instruments in Lithuanian regions.

The scientific literature analysis, statistical analysis, and descriptive, analytical and comparative analysis methods have been employed for the research.

In order to evaluate the situation of business creation and development in the regions of Lithuania, the analysis is carried out at two levels, i.e. the number of selected business indicators (the number of small and medium sized enterprises operating at the beginning of the year, the number of legal entities registered in the year, the number of registered enterprises per year, the number of persons who obtained business licenses, the number of small and medium size enterprises per 1000 inhabitants at the beginning of the year) are investigated in the territory of Lithuania which is divided into 2 regions: Capital and Central and West Lithuanian region; these indicators are also investigated in Lithuanian regions which are defined as counties.

The ability of the region to provide a better standard of living for its people critically depends on the long-term economic growth rate. In the long run, even a small difference in economic growth rates between regions can turn into a large difference in average human incomes.

In addition, the factors that determine the economic growth of most regions can also be linked to their impact on business creation and development in the regions, as entrepreneurship is an important precondition for regional growth and development.

After analysing the indicators reflecting the creation and development of business in the regions of Lithuania, it can be stated that Capital region is the leader according to the following indicators: the number of new legal entities registered per year, the number of small and medium-sized enterprises registered per year, and the number of small and medium-sized enterprises operating per 1000 inhabitants. The region of Central and Western Lithuania is the leader according to the following indicators: the number of unregistered legal entities at the beginning of the year, the number of legal entities registered annually, the number of small and medium-sized enterprises registered annually, the number of small and medium-sized enterprises at the beginning of the year, and the number of persons who obtained business licenses. It should be emphasized, that significant differences exist when the analysis of counties forming the region of Central and Western Lithuania is conducted. Kaunas and Klaipėda counties prevail, while Telšiai and Utena counties are behind other Lithuanian regions according to many indicators.

In the municipalities of the regions of Lithuania, a lot of attention is devoted to support the process of business creation and development. Business creation and development are encouraged by offsetting start-up costs, preparation of a business plan or project, reimbursement cost of interest or new job creation and training, and encouraging participation in exhibitions, fairs or business missions. It should be emphasized that only the amount of support is different in these municipalities of Lithuanian regions.

Keywords: entrepreneurship, business support, region, regional economic growth.